

Edukačný materiál kultúrneho centra Les Grignoux

Princova cesta

Film Jeana-Françoise Laguioniea
Francie, 2019, 1h 15min

Obsah

1. O filme	1
2. Pred premietaním	3
3. Prvé dojmy	4
4. Čo sme si z filmu zapamätali.....	5
Špecifiká	5
5. Objavujeme históriu a kultúru.....	8
Metodológia.....	8
6. Čo film znamená.....	17
Špecifiká.....	17
Poznámky.....	18

O filme

Dvadsať rokov od vzniku filmu *Opičí príbeh* ('A Monkey's Tale'), sa francúzsky režisér Jean-François Laguionie znovu zaoberá osudom princa z kmeňa Laanko vo filme *Princova cesta*. V dávnych časoch privítal princ vo svojom kráľovstve Komu-mladého, zvedavého a potmehúdskeho člena kmeňa Woonko, ktorý vypadol z rodnej koruny stromu, kde predtým žil so svojimi druhmi. Vo svete pod rodnou korunou objavil mladý opičiak vyspelú civilizáciu, dosť odlišnú od svojho doterajšieho spôsobu života, ktorý bol prostý a podobný prírode. Preskúmal nový svet, čo mu umožnilo zbaviť sa negatívnych predstáv, ktoré získal pod rodnou korunou svojho kmeňa. Jeho doterajšie predstavy v ňom vzbudzovali nepochopenie a strach z cudzincov. Témou Princovej cesty je vyrovnávanie sa s týmto kultúrnym šokom. Príbeh je písaný spôsobom, podobnému plavbe na lodi a jeho jadrom je princovo stroskotanie v neznámej krajine. Vďaka mladému opičiakovi Tomovi, ktorý sa ho ujme, objaví princ z kmeňa Laanko moderné mesto vybudované pomocou vynálezov priemyselnej revolúcie, ale ovládané strachom z odlišnosti a posadnutosťou bezpečím.

Preto musí žiť v utajení v múzeu spolu s Tomovými rodičmi, ktorí boli vyhnaní z Akadémie vied, pretože tvrdili, že existuje miesto, kde žijú neznáme bytosti podobné im samým.

Jednotlivé kapitoly tejto publikácie sú určené žiakom 1. a 2. stupňa základných škôl. Tieto kapitoly by deťom mali pomôcť charakterizovať a porovnať rôzne svety zachytené vo filme, identifikovať a pomenovať to, čo ovplyvnilo ich stvorenie, a prebrať témy do hĺbky, vrátane filozofického pohľadu na vec.

Pred premietaním

Hoci je nový film Jeana-Françoisa Laguioniea pokračovaním *Opičieho príbehu*, čo sa týka témy, hlavné postavy a nespočetné odkazy na kmene Laanko a Woonko, možno ho skúmať úplne nezávisle od jeho predchodcu. Preto, ak niektorí žiaci videli *Opičí príbeh*, poprosť ich, nech ho ostatným prerozprávajú. Príbeh filmu možno zhrnúť do pár slov, ako napríklad v boxe nižšie.

„Princova cesta“, pokračovanie *Opičieho príbehu*
Kom je mladý opičiak, ktorý žije v Korune, vrchnej časti stromov v džungli, so svojím kmeňom menom Woonko. Vždy ho učili, aby sa vyhýbal ľuďom zo „spodného sveta“ a nikdy sa tam nevydával, pretože by tam narazil na samé strašidelné príšery. Ale Kom je veľmi nebojácny a zvedavý. Keď sa raz omylom príliš nakloní, spadne dolu. Takto objavil svet

Opičieho príbehu a jeho obyvateľov, kmeň menom Laanko. Ich kultúra a tradície sa zásadne líšia od toho, čo doteraz zažil. Zachráni ho a stará sa o neho sám kráľ. Krôčik po krôčiku sa učí správať ako civilizovaná opica. Film, ktorý sa chystáme si pozrieť - *Princova cesta* - je o tom, čo sa prihodí kráľovi, ktorý sa ujal Koma, keď sa zrútil do opičieho kráľovstva. Stroskotal v neznámej krajine a teraz on, princ Laurent, má odhaliť úplne nový svet!

Prvé dojmy

Akonáhle sa vrátite do triedy, vyzvite deti, aby sa podelili o prvé dojmy. Môže to byť neformálne, ale v zhode s demokratickými pravidlami debaty, ktoré sú: požiadaj o slovo, počúvaj a rešpektuj čo hovorí druhý. Ak je to potrebné, pomôžte deťom napríklad takými otázkami

► Páčil sa vám film Jeana-Françoisa Laguioniea? Prečo?

► Ktorá postava sa vám páči najviac? Aký moment vás zaujal? Ktorý svet? (Svet kmeňa Niouko? Svet kmeňa Laanko, na ktorý princ spomína? Svet kmeňa Woonko žijúci vo vrcholoch stromov?)

► Bola vo filme scéna, ktorá vás rozosmiala? Alebo vydesila? Rozčúlila? Rozhnevala? Pri ktorej scéne ste cítili smútok? Ktorá scéna vás ohromila?

Na záver poprosť deti, aby svoje prevládajúce pocity vyjadrili kresbou a zachytili scénu z filmu, ktorú považujú za emočne silnú.

Čo si z filmu pamätáme

Aby si deti vybavili detaily filmu, môže ich učiteľ požiadať, aby opísali a porovnali tri svety, ktoré sú v ňom zachytené. Je tu *Opičie kráľovstvo* (odtiaľto pochádza Prince Laurent a je zmieňované v niekoľkých retrospektívach), *Krajina v korunách* (tu žije Tomov kmeň a ide aj o pripomienku krajiny Woonkú) a *Niouton* (mesto Nioukos, ktoré princ objaví po stroskotaní). S takým popisom by malo byť jednoduché poskladať chronologicky dej príbehu.

ŠPECIFICKY

Modul bude najlepšie fungovať pre malé skupinky žiakov. Aby sme toto pamäťové cvičenie uľahčili, deti dostanú tri obrázky z Princovej cesty. Každý z nich je dobrým znázornením jednotlivých svetov popísaných vo filme (pozri obrázky A). Deťom môžeme dať aj tabuľku zhody zo strany 7.

Po diskusii vo väčšej skupine nám jednotlivé poznámky pomôžu dať do kopy dôležité medzníky v príbehu. Môžeme ich vyskladať jeden po druhom - za sebou na časovú os a načrtnúť ju na tabuľu v triede. Prvým bodom na osi bude moment, keď Tom objaví princa, na pláži v bezvedomí. Tento medzník by sme ale

nemali nakresliť na začiatok osi, aby sme mohli venovať priestor aj scénam z minulosti. Scény z minulosti opisuje princ, a sú vykreslené ako retrospektíva. Tieto scény sa odohrali pred stroskotaním Princa.

Najprv sa detí opýtame, prečo si myslia, že by prvá scéna filmu - keď mladý opičiak pomôže stroskotancovi - by nemala byť na úplnom začiatku časovej osi. Táto otázka by ich mala nadchnúť a prinútiť, aby premýšľali nad vývinom minulých udalostí a prišli na koncept retrospektívy. Spomienky na tieto udalosti z minulosti už zobrazíme pred prvým bodom na časovej osi. Potom použijeme následné informácie uvedené v druhom a treťom stĺpčeku a odhalíme dva dôležité motívy, ktoré princova cesta obsahuje.

na tabuli

Tri svety zobrazené v Princovej ceste. Príklad porovnávacieho popisu Opičieho kráľovstva

v retrospektíve

Niouton

Krajina v korunách

postavy

Prostredie / Habitat

povolanie

dopravné prostriedky

Kultúra / Zájmy

Idey / Hodnoty

dvomi slovami

na tabuli

Tri svety vyobrazené v Princovej ceste. Príklad porovnávacieho popisu

Opičie kráľovstvo

v retrospektíve

Niouton

Krajina v korunách

postavy

Princ Laurent, [Kom]

Nelly, Profesor Abervrach (Victor), Elisabeth, [Tom], prezident a členovia Akadémie vied:

Tom, Rose, Julius

Prostredie / Habitat

hrad

Budovy, múzeum, laboratórium, skleníky, Akadémia vied, dielňa, obchodné domy, Strašidelná púť, zoo, útočný les, osvetlenie atď.

Les, izby, záhrady a opičie mostíky v korunách stromov, jednoduché dielne atď.

povolanie

Maliarstvo, hudba, literatúra (umenie), nazeranie kľúčovou dierkou, budovanie lietajúcich strojov (vedy), lov atď.

Výroba vecí na páse a ich predaj, výrub lesa - výrub, prežitie atď., Návšteva Strašidelnej púte
Zber ovocia a zeleniny, štúdium spevu vtákov (a stromov), fajčenie fajky, pozorovanie hviezd

dopravné prostriedky

záprah koní

elektrická električka

Košík vyťahovaný na lane a kladke

Kultúra / záujmy

Elegancia (materiál, oblečenie, maľby a pod.),

Epikurejstvo

Strašidelná púť, konzumná spoločnosť a pod.

Príroda a hviezdy, filozofická meditácia, záľuba v nečinnosti

Idey / Hodnoty

Chuť lietať, objavovať svet, užívať si život, slobodu a pod.

Strach z druhých, posadnutosť bezpečím, jednosmerné myslenie, anonymita, individualizmus, konkrétnosť a pod.

Užívanie si života, dlhovekosť, život v súlade s prírodou, dobré vzťahy s druhými a pod.

dvomi slovami

Umenie / kultúra

Technika / spotreba

Príroda / ekológia

Objavujeme históriu a kultúru

Predošlá kapitola nám ukázala tri veľmi odlišné svety. Táto kapitola pomôže deťom podrobnejšie zasadiť tieto svety do kontextu. Lebo každý z nich obsahuje odkaz na známe historické obdobie. Zatiaľ čo Opičie kráľovstvo odkazuje na taliansku renesanciu 15. a 16. storočia, tak je Niouton inšpirovaný európskymi mestami počas priemyselnej revolúcie na konci 19. storočia a začiatku 20. storočia. V nasledujúcej kapitole tieto historické a kultúrne referencie preskúmame.

METODOLÓGIA

Tento modul začneme so skupinovú diskusiou o Krajine v korunách. Najprv spomenieme, že názov tohto sveta odkazuje na slovo "koruna", čo je horná vrstva tropického pralesa. Táto vrstva je vystavená priamemu slnečnému žiareniu a nachádza sa v nej špecifické prostredie a nesmierne bohatý ekosystém. Hoci ide len o plod predstavivosti režiséra Jeana François Laguionieho, Zem v korunách a jej obyvatelia pripomínajú spôsob prežitia určitých kmeňov, ako napríklad kmeň Korowai (pozri obrázky B1 a B2), ale aj súčasný environmentálny trend, ktorý presadzuje život, ktorý je vo svojich základoch najviac podobný spôsobu prežitia v prírode, napríklad v stromových domoch. Potom vysvetlite, že svety kmeňa Laanko a Niouko - tiež vybudované na predstavách režiséra - sú oveľa viac podobné realite, hoci ide o skutočnosť viac či menej vzdialenú, a taktiež tu existujú anachronizmy, ktoré sa odklňajú od zobrazeného príbehu vo filme. Teraz identifikujeme a pomenujeme významné historické obdobia, ktoré svojim sledom inšpirovali vznik týchto dvoch svetov.

Rozdajte obrázky z oddielu C veľkej skupine detí a požiadajte ich, aby si rozmysleli, podľa akých kritérií by mohli obrázky rozdeliť do dvoch kategórií podľa toho, či sa týkajú Opičieho kráľovstva (obrázok A1) alebo Nioutonu (obrázok A2).

prakticky

Potom rozdeľte deti do menších skupiniek podľa toho, ktorý svet sa im páči viac a rozdajte im okrem obrázkov aj text, ktorý sa týka sveta, ktorý si vybrali. Prvý text pojednáva o talianskej renesancii, zatiaľ čo druhý je o priemyselnej revolúcii. Nájdete ich v rámečkoch 2 a 3 na stranách 10 a 11. Deti prakticky využijú svoje spomienky na film a obrázky z neho, aby v textoch našli detaily z Princovej cesty. Dôležité body si môžu podčiarknuť alebo zvýrazniť.

Kapitolu môžete uzavrieť skupinovú diskusiou. Okrem iného budú mať deti príležitosť tieto dve obdobia lepšie časovo rozdeliť. Anachronizmy, ktoré deti postrehnú v Princovej ceste môžu predostrieť ostatným žiakom v triede.

Kapitola 2.

Talianska renesancia

Renesancia je obdobie pokroku a objavu, ktoré sa objavilo v Taliansku na konci 14. storočia a počas 15. a 16. storočia sa rozšírilo do Európy. Toto hnutie sa objavilo na konci stredoveku v mestách ako Florencia, ďalej v Ríme a Benátkach a malo vplyv na významné odvetvia života, ako je umenie, architektúra a kultúra všeobecne: veda, technika, hospodárstvo, politika, náboženstvo a pod. V tej dobe bolo Taliansko rozdelené na mestské štáty, ktoré spolu navzájom súperili na poli umeleckých inovácií. Medzi šľachtickými rodinami boli najvýraznejší Mediciovcovia. Tí vtedy vládli vo Florencii. Florencia je tiež mestom, kde žil Leonardo da Vinci. Bol to taliansky umelec svetovo preslávený hlavne svojimi kresbami lietajúcich strojov. Tiež je známy svojou kresbou dokonalého mužského tela so všetkými telesnými proporciami - Vitruviánsky muž - vpravo dole a obraz s názvom Mona Lisa, ktorý je k videniu v Louvri v Paríži. Renesancia je doba, v ktorej sa človek snaží dobiť svet, pretože baží po poznaní. Preto ide o obdobie objaviteľov - ako napríklad Kryštofa Kolomba - a veľkých výprav, ktoré napríklad viedli k objaveniu Severnej a Južnej Ameriky. Všetky tieto novinky a objavy otriasajú obrazom sveta, ktorý vtedy na Západe prevládal. Pod ich vplyvom sa významne rozvinulo intelektuálne myslenie, pričom kľúčovou filozofickou témou bola ľudská prirodzenosť a miesto človeka na Zemi vo vesmíre.

Čo je ľudský život? Čo je smrť? Aký je náš cieľ na Zemi? Všetky tieto otázky sú základom humanistického uvažovania, človek sa namiesto Boha

stáva popredným záujmom v stredovekom myslení. Spisovatelia ako Montaigne alebo Rabelais sú v literatúre dôkazom túžby po poznaní vtedajšej doby, ale aj humanistických hodnôt, ako sú tolerancia a sloboda. V maliarstve, sochárstve a architektúre sa umelci najradšej vracajú k ideálom antiky. Zásadne čerpajú inšpiráciu z gréckej a rímskej mytológie, ale kladú dôraz aj na realistické vyobrazenie ľudského tela - často nahého - a taktiež aj na nahé vyobrazenie prírody. Prácu im uľahčilo objavenie pravidiel perspektívy. Aj hudba sa vyvíja, vďaka novým nástrojom, ako bola napríklad lutna, ktorá bola najvýznamnejším reprezentantom svojej doby. Rad učencov, ktorí prišli s novými poznatkami a zmenili náš pohľad na svet, napríklad Mikuláš Koperník a potom taliansky učenec Galileo Galilei, ktorý potvrdil, že Zem sa otáča okolo svojej osi a okolo Slnka. Táto heliocentrická teória pochovala predstavu, že Zem je stredom vesmíru. K zlepšeniu a pochopeniu astronomického pozorovania vylepšil Galileo ešte aj ďalekohľad. Vďaka tomuto približujúcemu stroju mohol objaviť slnečné sústavy, topografiu Mesiaca, planétu Jupiter, prstence Saturnu a pod. Zvyšuje sa úroveň lekárskeho zručnosti. Zlepšuje sa rad odborov. Otec chirurga Ambroise Paré zasvätil koniec svojho života písaniu mnohých kníh o chirurgii, ale aj o urológii, oftalmológii, pôrodníctve, stomatológii atď. Nemecký vydavateľ Johannes Guttenberg vynášiel kníhtlač, aby sa mohli idey a nové poznatky rýchlo a plošne šíriť. Jeho objav sa pre túto dobu stal úplne zásadným.

Priemyselná revolúcia

Obdobie priemyselnej revolúcie začína koncom 18. storočia a trvá do začiatku 20. storočia. Ide o významné historické obdobie západného sveta (Európy a Spojených štátov – USA) z hľadiska veľkých vedeckých objavov. Neustále sa zdokonaľujú vedecké výskumy, čo vedie k rôznym zásadným objavom – ako napríklad objavenie kina, čo výrazne ovplyvní spôsob spoločenského a ekonomického života. Princíp parného stroja je založený na princípe pretvárania pary, ktorá vzniká z vody, ktorú zohreje uhlie a premení ju na mechanickú energiu. Tento princíp premeny má za následok vznik diaľkovej dopravy. Vynález parnej lokomotívy vedie k budovaniu a rýchlemu rozrastaniu sa železničnej dopravy. Navyše, mnoho objavov na poli energetiky (ropa, elektrina) viedlo ku kľúčovým vynálezom, ktoré boli spojené s elektrickým prúdom. Vďaka vynájdeniu telegrafu a neskôr aj telefónu možno komunikovať z miest na opačných koncoch sveta. Vďaka elektrickému pohonu sa vo väčšine veľkých miest rozšírili elektrické, potom autá a nakoniec lietadlá. Vynájdenie žiarovky predstavuje prevrat vo verejnom a súkromnom osvetlení, minimálne v domoch strednej triedy. Elektrická energia umožňuje

uviesť do pohybu vzdialené predmety a používa sa na ovládanie pracovných nástrojov. V priemyselnom odvetví je stále viac a viac prítomný strojový princíp (továrne, dielne a pod.). Automatizuje sa rad výrobných fáz. Pre robotníkov ide o počiatok výrobných liniek, novej organizácie, ktorej podstatou je rozčlenenie práce do niekoľkých výrobných procesov. Robotník dostáva určité miesto na linke. Neúnavne opakuje tie isté pohyby pri výrobkoch, ktoré k nemu automaticky doputujú v rôznom tempe, ktoré určuje vedúci linky. Vďaka tomuto výrobnému systému je vyrobených množstvo predmetov. Sú štandardizované, to znamená, že všetky sú úplne rovnaké. Aby bolo možné túto rozsiahlu produkciu predať, vo veľkých mestách otvárajú prvé obchodné domy. Postupne sa v nich objavujú prvé výťahy a eskalátory, ktoré boli taktiež vytvorené v 19. storočí.

Všeobecne možno zhrnúť, že vďaka všetkým týmto vymoženostiam začína prekvitať trh. Na jednej strane sú výrobcovia a ich bankári, ktorí bohatnú. Stávajú sa strednou triedou, ale aj najväčšími konzumentmi produktov, ktoré vyrábajú. Na druhej strane sú robotníci, najímaní do veľmi slabo platenej a vyčerpávajúcej práce. No výrobe sa darí, a preto tu rastie aj zamestnanosť. Obyvateľstvo, ktoré si prevažne zarábalo na živobytie v poľnohospodárstve, je teraz pripútané k mestu a bezprostrednému okoliu, kde stoja továrne. Tomuto javu sa hovorí vidiecky exodus. Poľnohospodárska spoločnosť sa z ničoho nič stáva priemyselnou a komerčnou spoločnosťou. Proces industrializácie úplne naruší chod mesta. Mestská populácia náhle a neriadene rastie. Samozrejme, mestská infraštruktúra a možnosti bývania pre nových obyvateľov už nestačia. Choroby a chudoba ničia preludnené mestá. Takéto životné nároky si vyžadujú úplne nový prístup k mestskému priestoru. A tu nastupuje haussmannovský štýl. Dlhé, rovné a očarujúce ulice nahrádzajú nepostačujúce bývanie a Paríž rozdeľujú do jednotlivých blokov. Ulice sa rozširujú. Stanú sa z nich veľké bulváry, ktoré dodnes členia panorámu francúzskej metropoly. Tieto ulice a triedy sú lemované totožnými budovami po oboch stranách. Nájdeme tu novú, priestannú a presvetlenú rezidenčnú štvrť, určenú bohatým priemyselníkom, obchodníkom, bankárom a pod. Pracujúca trieda je vytlačená na okraj mesta.

Úprava Paríža je zavŕšená vybudovaním nových parkov a radov záhrad. Medzi všetkými zelenými plochami sa jedna výrazne vyníma – Jardin des Plantes. Toto miesto bolo vytvorené skôr, na začiatku 17. storočia. Má rozlohu vyše 56 akrov a ide o hlavnú plochu Múzea prírodnej histórie, jedného z najstarších vedeckých výskumných centier na svete. Počas 19. storočia boli jednotlivé sekcie múzea v rôznych

budovách reorganizované alebo rozšírené, aby ukázali nové a stále bohatšie zbierky. Do istej miery je preto múzeum symbolom vedeckého a technického pokroku vtedajšej doby. V Jardin des Plantes stojí niekoľko medou zarámovaných skleníkov obsahujúcich rad botanických druhov z celého sveta, menażériu, ktorá je jednou z najstarších zoologických záhrad, a rad galérií s vedeckými exponátmi, ako napríklad Grand Gallery of Evolution.

1. Napoleon III. žiada baróna Haussmanna, aby vytvoril urbanizmus a štýl parížskych budov. Ovplyvní to architektúru hlavných miest tej doby.

C1 – Benozzo Gozzoli, Sprievod kráľov: Procesia najmladšieho kráľa. Detail z fresky namalovanej v rokoch 1459 až 1462.

Cappella dei Magi, Palazzo Medici-Riccardi, Florencia.

C3 – Giuseppe Bertini, Galileo ukazuje benátskemu dóžovi, ako používať teleskop. 1858. Villa Andrea Ponti, Varese.

C5 – Johannes Vermeer, Umenie maľovať. Okolo 1666. Kunsthistorisches Museum, Viedeň.

C7 – Hans Holbein mladší, Ambasádori. 1533. National Gallery, Londýn.

C2 – Kresba Leonarda da Vinci z jedného z jeho zápisníkov.

C4 – Melozzo da Forlì, Anjel hrá na lutnu. Okolo 1480. Odstránený fragment fresky, Musei Vaticani.

C6 – Tizian, Urbinská Venuša. 1538. The Uffizi Gallery, Florencia.

C8 – Gustave Caillebotte, Parížska ulica, daždivý deň. 1877. Art Institute of Chicago.

C10

C12 – Camille Pissarro, Place du Théâtre Français. 1898. Los Angeles County Museum of Art.

C14

C9

C11

C13 – Výrobné linky v továrni Ford, 1913.

© Les Grignoux Cultural Centre

Komentáre

Nasledujúce poznámky sa týkajú hlavných historických a kultúrnych odkazov, ktoré možno vo filme identifikovať. Učitelia na ne môžu poukázať, aby podnietili deti k diskusii. Po komentároch nasleduje súhrn anachronizmov, ktoré si deti možno všimli počas sledovania filmu alebo pri vybavení si nejakej scény. Na tieto prvky nie je potrebné poukazovať, pokiaľ sa neobjavia v diskusii. Pozri pár anachronizmov v rámčeku č. 4.

Všeobecne, prvé, čo upúta pozornosť, keď

porovnáme obrázky A1 a A2 (prvý obrázok pripomína princov svet, zatiaľ čo druhý sa týka sveta Niouko). Teplé tóny predovšetkým oranžovej farby, ktorá vrhá svetlo zapadajúceho slnka na hrad kmeňa Laanko, je v ostrom kontraste s bezvýraznými farbami Nioutonu. Mesto žiari vo svetle bledých žiaroviek, ktoré blikajú z okien budov. Teplé tóny a studené tóny tvoria prvý zjavný kontrast medzi dvomi zachytenými svetmi.

Kráľovstvo kmeňa Laanko

Keď si deti pozrú obrázky C2 až C7 a prečítajú si z portálu SME o renesancii, tak si pravdepodobne ľahko všimnú na obrázku A1 mnoho detailov, ktoré na dané obdobie odkazujú. Kockovaná podlaha upozorňuje na maľbu flámskeho maliara Vermeera (obrázok C5). Rozvinul schopnosť zachytiť perspektívu, a teda aj hĺbku a veľkosť. Nájde tu obraz odkazujúci na Tizianovu Venušu (obrázok C6) alebo na diela Botticelliho. Vyobrazenie nahej ženy ležiacej na pohovke je inšpirované gréckou a rímskou antikou. Zo stropu visia lietajúce stroje. Pripomínajú tie, ktoré si predstavoval Leonardo da Vinci (obrázok C2). Domnievame sa, že princove plány sú nakreslené na listoch papiera pohodených na zemi. Mladá žena hrá na lutnu (obrázok C4), nástroj typický pre danú dobu. Objavujú sa tu látky a závesné predmety, obzvlášť oblúbené v šľachtických domoch. Nájde tu tlačeneé knihy hneď potom, čo Gutenberg vynášiel kníhtlač. Ďalšie prvky, ktoré možno spomenúť, sú: veľké francúzske okno prepúšťajúce denné svetlo a teleskop (obrázok C3). Princ používa tento nástroj, vynájdený nie dlho predtým, na skúmanie obzoru. Okrem toho by deti na základe prečítaných materiálov mohli porovnať princovu cestu s veľkými výpravami, vďaka ktorým došlo v danom období k výrazným premenám. Princ pátra po nových územiach a je vyplavený na Niouton. S úžasom objavuje civilizáciu, o ktorej nemal ani potuchy, podobne ako Krištof Kolumbus, keď odhalil indiánsku civilizáciu a kultúru. Keď princ poukazuje na svoje stretnutie s Komom, jeho rozprávanie sprevádzajú obrázky z lovu a jazdy na koni. V renesancii bolo takéto trávenie krátkych chvíľ výsadou kráľovských a šľachtických dvoranov. Princ Lorenzo I. Medicejský, nazývaný Nádherný, je zachytený na obrázku C1. Sediace na koni putuje s loveckou družinou. Jeho prvé meno je spojené s princovým prvým menom, ale okrem toho tento panovník vtedy vládol vo Florencii. V tej dobe mesto čiastočne vďaka nemu prekvitá, ale je aj hlavným centrom intelektuálneho a umeleckého života. Princ ako patrón zasiahol do životov radu umelcov, ako boli Botticelli alebo Leonardo da Vinci.

Obrázok 7 zhromažďuje niekoľko charakteristických prvkov videných vo filme, ako napríklad lutna, glóbus v múzeu (pripomínajúci glóbus v princovej izbe),

otvorená kniha, rúcho postavy vľavo vyzerá ako to, čo mal na sebe princ, keď bol predstavený Akadémií vied, atď.

Mesto Niouton

Keď sa deti pozrú na obrázky od C8 do C14 a prečítajú si text č. 3 v rámečku, mali by rozoznať súvislosť so svetom kmeňa Niouko. Kým princ Laurent je postava spojená s princom Lorenzom Medicejským, mesto Niouton (meno podobné menu Newton) – pripomína tohto slávneho vedca 17. a 18. storočia. Isaac Newton bol britský fyzik, matematik, filozof a astronóm. Preslávil sa najmä teóriou všeobecnej gravitácie a objavom teleskopu. Jeho kniha Matematické princípy prírodnej filozofie je doteraz považovaná za jedno z najvýznamnejších diel v dejinách vedy. Preto je názov mesta vhodným obrazom sveta plného vedeckých výdobytkov, ktoré princ objavil. Medzi tieto výdobytky patrí výťah, ktorý ho vyvezie na vyššie poschodia múzea, dvojposchodová električka (obrázky C9 a C12), ktorou sa aj s Tomom preváža po meste, ulice, ktoré sú vo svetle pouličných lúčov zachytené na rôznych obrazoch Paríža tej doby (obrázky C8, C9, C12 a C14), žiarovky, čo umelo osvetľujú galérie, múzeá, mechanizované práce v továrňach (obrázok C13), kde Tom ukazuje princovi pracujúcich robotníkov výrobných liniek v dielni, ktorá vyrába malé talianske kávovary, atď. Veľké haussmannovské zoradenie ulíc (obrázok C8 a C14) vzbudzujú v princovi obdiv, len čo vkročí do mesta. „Taký fantastický nápad, mať ulice prázdne a disciplinovane rovné! A aké to bolo jednoduché! Len ste museli vyrúbať kus lesa, postaviť vežu a potom to s niekoľkými obmenami zopakovať! (...)“ zvolal. A nakoniec, oblečenie, ktoré kmeň Niouko nosí, je dokonalou kópiou odevov danej doby, ako je to vidieť na obrázkoch C8, C9 a C24.

Ešte presnejšie, všetky obrázky danej sekcie obsahujú odkaz k miestu, ktoré pripomína Paríž. Navyše, krátky text potvrdzuje, že Múzeum prírodnej histórie – s galériami, skleníkmi (obrázok C10), záhradami a menážíami (obrázok C11) – je skutočným miestom, ktoré dodnes v parížskej metropole existuje. Možno si domyslieť, že režisér Princovej cesty vykreslil mesto Niouton ako obraz Paríža z obdobia 19. storočia, hoci udalosti, ktoré sa tu odohrávajú (ako napríklad pomsťta lesa, opustené múzeum, utajený výskum, ktorý sa tu vykonáva), a všeobecný kontext príbehu sú úplne vymyslené.

Rámček č. 4

Niekoľko anachronizmov

■ Keď Tom princovi opisuje, ako funguje princíp pravidelnej dodávky tovaru, ktorý nakupujú obyvatelia Nioutonu, používa termín „plánovaná obsolencia“. Dnes sa toto slovné spojenie využíva najmä v tom

zmysle, že výrobca zámerne obmedzí životnosť svojho produktu, aby podporil obmenu trhu, zvýšil predajnosť a zisky. Hoci je táto prax známa už dlho, na konci 19. storočia ešte nebola takto pomenovaná.

■ V Nioutone vôbec nepoznajú koňa. Avšak v 19. storočí bol kôň v Európe aj inde vo svete každodennou samozrejmosťou. Kone našli svoje využitie na vidieku, kde zásadne pomáhali v poľnohospodárstve, ale aj v meste, kde sa okrem iného používali na ťahanie kočov, ako je možné vidieť na obrázku k danému modulu.

■ Drevený katapult, ktorý bol nájdený na pláži potom, čo sa vojenská výzbroj, kone aj princove oddiely utopili vo vode. Drevený katapult je vojenská zbraň, ktorá sa používala v antike. V stredoveku sa zbraň upravovala a v 14. storočí bola nahradená delom – tesne pred nástupom renesancie, obdobím, ktoré inšpirovalo zrod sveta kmeňa Laanko.

■ Film King Kong, ktorý paroduje film premietaný vydesenému publiku na strašidelnej ceste, bol natočený režisérmi Merianom Caldwellom Cooperom a Ernestom Beaumontom Schoedsackom roku 1933, čo je približne štyridsať rokov od vzniku kinematografie a projekcie prvých filmov, ktoré sa premietali na jarmokoch a podobali sa strašidelným snímkam. Za prvých priekopníkov kinematografie sú považovaní bratia Lumièrovci. Rok 1895.

C11

C12

C13

King Kong, Merian Caldwell Cooper a Ernest Beaumont Schoedsack, 1933.

Čo film zobrazuje

Je zrejmé, že prostredníctvom troch svetov – kmeňov Laanko, Niouko a Waanko poukazuje režisér Jean-François Laguionie na otázky tematizujúce ľudskú spoločnosť. Nasledujúca kapitola má dvojaký cieľ: previesť deti interpretačným cvičením, ktoré ukáže, ako sa režisér s témou vyrovnal, a zároveň v deťoch podnietiť filozofické myslenie o ľudskej povahe a mieste človeka na zemi. Toto sú dve hlavné témy, ktoré sa vo filme prelínajú. Táto kapitola môže viesť k rozboru aj niekoľkých ďalších tém. Ale pri mladších deťoch sa radšej zamerajte na to, ako dokážu film porovnať s niekoľkými obrázkami, ktoré na prvý pohľad nemajú s Princovou cestou nič spoločné.

Konkrétne

Požiadajte deti, aby v súbore D vybrali obrázok, ktorý je najvýraznejší. Potom ich rozdeľte do menších skupiniek podľa toho, aké obrázky si vybrali. Obrázky, ktoré si nikto nevybral, a komentáre k nim odstráňte. Nezabudnite, že ide len o interpretačné cvičenie. Každý môže vidieť akékoľvek spojenie s Princovou

cestou. Nie sú tu dobré a zlé odpovede. Odpovede však musia byť čo najviac podložené vysvetlením, ako výjav na obrázku súvisí s filmom Princova cesta. Požiadajte deti, aby vzťah medzi svojim obrázkom a Princovou cestou vysvetlili. Ak je to potrebné, môžete im pomôcť napríklad týmito otázkami:

- Aké prvky na obrázku sú spojené s filmom Jeana-Françoisa Laguionieho?
- Vyvoláva vo vás obrázok spomienky na nejakú scénu alebo scény z filmu?
- Aké poučenie si môžeme z filmu odniesť a ako sa prejaví na obrázku?

Kapitolu zakončí diskusia vo veľkej skupine a interpretácia každej súvislosti medzi obrázkom a scénou vo filme.

KOMENTÁRE

Nasledujúce komentáre sú ilustratívne. Učitelia na nich môžu odkázať počas záverečnej diskusie na konci kapitoly. Všeobecné obrázky zmienené v tejto kapitole vrhajú na film iné svetlo, aby aspoň čiastočne podporili režisérove hodnoty a názory.

Strach z cudzincov a ich odmietanie

Keď more vyplaví princa na pobrežie Nioutonu, ujme sa ho dieťa a odvedie ho k svojim adoptívnym rodičom. Hoci nehovorí ich rečou, považujú ho za druhu, „spoludruhu“. Etymologicky možno toto slovo vyložiť ako živú bytosť patriacu k rovnakému druhu. Pre profesora Abervracha ide skôr o neutíchajúcu možnosť ukázať členom Akadémie vied, že napriek ich presvedčeniu existuje miesto, kde žijú aj iné druhy, hoci majú odlišný jazyk, zvyky aj správanie. V minulosti bol profesor Abervrach za obhajovanie toho istého názoru z Akadémie vied prepustený. A aj tak, vo svete ovládanom strachom – strachom z cudzieho, z toho, čo je odlišné, strachom z cudzincov – hneď ako princ prestane žiť v utajení a chystá sa predstaviť akademikom, vzbudzuje také podozrenie a pohrdanie, že skončí pod zámkou v zoo a očakáva blížiacu sa popravu.

Obrázok D1, samozrejme, zachytáva obrovské množstvo migrantov, ktorí hľadajú miesto pre lepší život a umierajú počas plavby cez Stredozemné more, obklopení európsku ľahostajnosťou. Princ je tajne ubytovaný v múzeu, potom si z neho všetci robia srandu a nakoniec skončí za mrežami v zoo, ako nebezpečné zviera. Podobne sú aj migranti odmietaní nielen krajinami, ktoré ich vracajú späť, zatvárajú do detenčných centier alebo nechávajú umierať na mori zámerne, ale aj obyvateľmi týchto krajín, ktorí migrantov považujú za hrozbu pre inštitúcie, ekonomiku, spoločnosť, ale aj za hrozbu pre ich vlastný život.

Prostredníctvom Princovho príbehu môžeme vnímať, že Jean-François Laguionie sa nám snaží povedať, že strach z druhého, strach z cudzincov je v podstate

úplne iracionálny. Dokonca aj Elisabeth, Victorova priateľka, ktorá sa princa pokúsila otráviť, zmení názor a pripustí fakt, že je to „dobrý človek“. Nakoniec mu pomôže, aby unikol poprave, na ktorú bol odsúdený. Film je ódou na rozum a prijatím druhého ako rovného. Film obhajuje a velebí hodnoty, akými sú tolerancia a otvorenosť diverzite. Tieto hodnoty sú dnes nadmieru dôležité, pretože životné podmienky v niektorých krajinách vo vzťahu k politike, hospodárstvu, spoločnosti alebo klíme sú natoľko problematické, že ich obyvateľstvo nemôže urobiť takmer nič iné, než v záujme záchrany svojho života požiadať o prijatie západné krajiny. Tieto krajiny boli až doteraz pomerne stabilné.

Ochrana prírody

Vo filme les dobýva mesto. Obyvatelia len tak-tak dokážu udržiavať rastúcu vegetáciu a korene pod kontrolou. Keď sa jednej noci princ s Tomom vyberú von, situácia v meste ho prekvapí a mnohým veciam sa nestačí diviť. Tom mu povie, že podľa niektorých ľudí bola ona revolta spôsobená rozširovaním mesta. Určitým spôsobom akoby sa les pomstil za to, ako bezohľadne sa k nemu postavili. V doslovnom význame je situácia, samozrejme, úplne fantasy. Ale taktiež poukazuje na rad ľudských zvykov, ktoré vedú k ničeniu životného prostredia, ako je znečisťovanie prírody, skleníkové plyny, nadmerná spotreba, ktorú do istej miery spôsobuje plánovaná obsolencia, využitie mnohých technologických produktov atď. Dôsledkom týchto činností je takmer nezvratné globálne otepľovanie. Plánovaná obsolencia je postup, ktorý spomína Tom, keď tvrdí princovi, že „kmeň Niouko musí výrobky vyhodiť a kúpiť nové, aj keď stále dobre slúžia“. Tá predstava je trochu anachronistická. Ak by sme onú analógiu dovedli do extrému, mohli by sme skoro porovnať pomstu lesa s prírodnými katastrofami vo filme, ktoré sa kvôli globálnemu otepľovaniu objavujú stále častejšie, ako napríklad povodne, zvýšenie hladiny morí a oceánov, ničivé búrky a cyklóny. Ale tu vegetáciu nahrádza voda.

V tomto kontexte je aj ako zaujímavá alternatíva predstretá Zem v korunách. Ľudia žijú skromne a udržateľne. Žijú len z prírodných produktov (drevo, liany, ovocie, zelenina) a používajú iba obnoviteľnú energiu (veternú, vodnú a slnečné žiarenie). Obrázok D2 zachytáva to isté poslanstvo, ochrana planéty je kľúčová a možno ju doceliť radikálnou zmenou nášho životného štýlu.

Význam pochýb a kritična

V meste Niouton vykonávajú Victor a Elisabeth svoj tajný výskum. Ich operácie sa odohrávajú v Múzeu prírodnej histórie, pretože tunajšie skleníky a laboratóriá sú úplne opustené a zívajú prázdnotou. To miesto sa vzápätí stáva dokonalým úkrytom pre princa, ktorého

zachráni Tom. Pred pätnástimi rokmi bol z Akadémie vied vylúčený profesor Abervrach, pretože nedokázal obhájiť svoju tézu, teda že kmeň Niouko nie je jediným opičím kmeňom na svete. Keď princ príde, profesor ho považuje za cudzinca hovoriaceho odlišným jazykom a so správaním, ktoré mu pripadá čudné. Príchod cudzincov je pre neho príležitosťou, ako napísať novú správu a konečne svoju teóriu dokázať. Ale keď ju opäť pred akademikmi prednesie, nedokáže nikoho presvedčiť. Vôbec jeho obhajobu nepočúvajú, posmievajú sa mu a nevnímajú ho. Princa označia za podopicu, ktorá utiekla zo strašidelnej cesty, a uvrhnú ho do klieťky v zoo ako divoké zviera. Svojím spôsobom možno názory akademikov zhrnúť do vety: „Existencia iného nebola nikdy dokázaná, takže iné neexistuje.“ Kto by sa túto tézu pokúsil spochybniť a dokázať, že ide o nezmysel, je podozrivý z podkopávania vedy a bude svojimi druhmi zvrhnutý. Keď veda obhajuje istoty, ktorým nemožno oponovať, môže vytvárať uvažovania veľmi blízke náboženstvu.

Napríklad všetci vieme, že Zem sa otáča okolo svojej vlastnej osi a okolo Slnka (heliocentrizmus). Ale až keď Mikuláš Koperník túto teóriu v 17. storočí potvrdil, bola všeobecne uznaná ako vedecký fakt, že Zem je stredom vesmíru (geocentrizmus) a že okolo nej obiehajú všetky hviezdy aj Slnko. Učeň toto nové poňatie vesmíru úspešne presadí, ale len s ťažkosťami a za cenu doživotného domáceho väzenia. Všetky tieto domnienky a dogmy sú v snímke Jeana-Françoisa Laguionieho spochybnené, hlavne v scéne, ktorá sa odohráva v polkruhovej sále Akadémie vied, počas hádky profesora a prezidenta. Princ sa pýta prezidenta, ako sa vôbec dopátrali k tejto istote.

Obrázok D3 zachytáva muža, ktorý sa klania vedec-kým symbolom. Scéna dobre ilustruje zámer filmu ironizovať zhromaždenie mužov, ktorí sa sami berú až príliš vážne. Sú presvedčení, že len oni sú nositeľmi vedeckých pravd. Prekypujú vedeckými tvrdeniami – ako že Slnko obieha okolo Zeme, namiesto toho, aby dávali priestor pochybnostiam, úvahám, zvedavosti, skromnosti a mali otvorenú myseľ.

Všetci sú si rovní, všetci sa líšia

Obrázok D4 zachytáva osamotené černošské dievčatko vo výbehu. Obklopujú ju diváci bledej pleti a ilustrácie pripomínajú scénu, v ktorej bol princ vystavený v zoo, po návšteve v Akadémii vied. V oboch situáciách nás zaujme neskrývaná separácia medzi jednotlivcami rovnakého druhu, či už opičieho alebo ľudského. Obrázok D4 bol odfotený v Bruseli na Svetovej výstave roku 1958. Väčšina západných krajín tej doby nepoznala obyvateľstvo afrického

pôvodu. Veľké výstavy umožňovali vystavovať „druhy“ z kolonizovaných krajín bok po boku exotických zvierat. V roku 1958 sa od tohto zvyku už upustilo, ale bol veľmi častý v druhej polovici 19. storočia a na začiatku 20. storočia. Dnes sú tieto výstavy zoologickými záhradami. Tieto výstavy v minulosti priťahovali veľké množstvo ľudí. Niekedy mali ľudia zakázané približovať sa, tak ako je to vidieť aj vo filme! V oboch situáciách je zrejma hierarchia, ktorá rozdeľuje ľudskú bytosť alebo opicu vo filme do dvoch kategórií. Tá prvá je samozvaná vyššia vrstva. Druhá je považovaná za podradnú a taktiež vrstvu podobnú ríši zvierat. V 19. storočí sa aj v súvislosti s ľuďmi hovorí o „rasách“, ale v zmysle, ktorý bol v 17. storočí určený rasám zvierat. Od tej doby sa rasizmus šíri a je podporovaný a podnecovaný vedeckými teóriami, ako je napríklad dielo Arthura de Gobineau Esej o nerovnosti ľudských plemien, ktoré bolo vydané v niekoľkých zväzkoch v päťdesiatych rokoch 19. storočia. Gobineau tvrdí, že ľudský druh sa delí na rad plemien v závislosti od hierarchie, ktorej dominuje rasa biela. Mnoho vedcov jeho myslenie rozvíjalo. Až po druhej svetovej vojne, keď je odhalená genocída európskych Židov nacistami, je táto teória väčšinovo odmietnutá. Niekoľko rokov po vojne UNESCO kritizuje použitie slova „rasa“ a hovorí namiesto toho o „etnických skupinách“.

Pri definovaní rôznych ľudských populácií sú vo väčšine genetické kritériá nahradené kultúrnymi kritériami (ako napríklad jazyk, spôsob života, zvyky, náboženstvo a pod.). Hoci už neexistuje „racionalizmus“ (vedecký rasizmus), rasizmus, ktorý sa z neho zrodil, je ťažké vykoreniť. Prostredníctvom motívu – spôsobu správania sa voči princovi vo filme odsudzuje Jean-François Laguionie nálepky ako podradnosť a odmietanie.

Nezáujem moci

Medzi obrázkom D5 (Devolved Parliament od súčasného umelca Banksyho) a Akademiou vied, zobrazenou vo filme, existuje očividná analógia, hoci polkruh, v ktorom vo filme sedia, je na obrázku nahradený obdĺžnikom. Zhromaždenie je tiež formované do troch strán. Prezident sedí za stolom v strede miestnosti. Člen zhromaždenia stojí vedľa neho a pod pažou drží tučný spis, ktorý sa podobá správe profesora Abervracha.

V oboch prípadoch – na Akadémii vied v Princovej ceste a v hornej komore parlamentu na Banksyho maľbe – sa nachádza centrum moci, ktoré je parodované. Vo filme sa akademici správajú ako deti a posielajú si po polkruhu papierové lastovičky. Sú úplne nesústredení, uštipační voči Viktorovej obhajobe a akémukoľvek prehodnoteniu svojich téz. Na obrázku D5 všetci členovia skoro spia, vrátane hovorcu. Pôsobia rozptýlene a úplne ľahostajne k tomu, čo sa deje.

Aké je miesto človeka vo svete?

V roku 1859 britský vedec Charles Darwin vydal svoje dielo O pôvode druhov. Táto objemná kniha je zbierkou jeho teórií. Sú založené na jeho niekoľkoročných pozorovaniach. Podľa neho sú všetky živé bytosti na Zemi výsledkom dlhého sledu biologických premien, čo neskôr začíname nazývať evolúciou. Vtedy bola táto teória v úplnom rozpore s náboženským presvedčením, ktoré tvrdí, že tento svet a živé tvory, ktoré ho obývajú, stvoril Boh a dal človeku privilegovanú pozíciu. Predtým boli ľudské bytosti v centre stvorenia. Teraz je ich miesto vo vesmíre úplne spochybnené. Podľa tejto novej teórie je ľudský druh len druhom zvieracím, ktorý vznikol z iného zvieracieho druhu. Darwin napríklad rozvíja názor, že človek a opice majú spoločného predka. Takáto predstava musela vtedy všetkých šokovať, pretože bola v rozpore s dvoma tisícročiami náboženských presvedčení. Tento druh by pred šiestimi miliónmi rokov zmizol a rozdelil sa napoly. Tieto dve vetvy by sa vyvíjali súčasne podľa pravidiel prírodného výberu. Na každej vetve by prežil druh, ktorý by sa dokázal najlepšie prispôbiť svojmu prostrediu na úkor tých najslabších, odsúdených na vyhynutie. Túto evolučnú teóriu zachytáva obrázok D6.

Súvislosť medzi týmto obrázkom a filmom Jeana-Françoisa Laguionieho je rozhodne náročnejšie odhaliť, pretože na túto tému nie je žiadna explicitná scéna alebo záber. Aby sme dokázali identifikovať vzťah medzi týmito dvoma typmi záznamu, t. j. filmu a obrázku D6, sú potrebné isté abstrakcie. To je schopnosť, ktorú mladí diváci zvyčajne neovládajú, aj keď vekovo sú pripravení na sledovanie filmu Princova cesta. Pokiaľ si deti na začiatku kapitoly vybrali tento obrázok, najskôr si museli všimnúť niečo ako vzťah medzi človekom a zvieratom – konkrétne medzi človekom a opicou, čo ospravedlňuje využitie primátov pre rozbor ľudskej spoločnosti jemným spôsobom. Môže ísť o prostriedok pozorovania vlastného správania, avšak s odstupom.

Niektoré deti by sa v interpretačnom cvičení mohli dostať aj ďalej a zamyslieť sa nad predpokladaným zámerom autora, t. j. pozrieť sa na špecifické črty ľudskej povahy. Na rozdiel od ostatných zvierat dokáže človek myslieť, rozjímať, poskladať argumenty, komunikovať pomocou jazyka, vyjadrovať emócie, vytvoriť spoločenskú organizáciu a vytvoriť hodnotový systém odrážajúci kultúru danej krajiny.

Tieto črty pozoruje aj profesor Abervrach a uvedie ich vo svojej správe. Jasne princa identifikuje ako druhu v rozpore so všeobecnou mienkou členov akadémie. Toto pátranie po podstate ľudskej povahy a mieste človeka vo zvieracom svete je kľúčovou témou filmu Jeana-Françoisa Laguionieho, ale predstavuje aj častú oblasť mediálneho záujmu, napríklad keď sa radikalizovalo hnutie proti preťažovaniu určitých druhov zvierat na úkor iných a od roku 2010 sa začalo viac aktivizovať.

Ilustračné obrázky použité v tejto publikácii môžeme nájsť aj vo farbe na stránkach Les Grignoux.

<http://www.grignoux.be/dossiers/491/documents>

D5 – Banksy, Devolved Parliament. 2009. Obraz bol nedávno predaný za viac ako 11 miliónov eur.